کوردە وریا بە، “روسیا” چاڵ هەڵدەکەنێت!؟ ... ئاشتی ئیبراهیم ئەفەندی

روسیا، بە پێکانی ئامانجە ئابووریی، سیاسیی و سەربازییەکانی لە رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا مەبەستیەتی ببێت بە تاکە هێز کە هەموو دژەکان لە ژێر چەتری خۆیدا کۆبکاتەوە. چاودێرانی سیاسیی پێیان وایە هەنوکە “روسیا”، پەیوەندییە دیبلوماسییەکانی بە شێوەیەک پیادە کردوە کە خەریکە دەبێتە تاکە زلهێز لە ناوچەکەدا کە سەڕۆکی وڵاتانی ئەو ناوچەیەی لە فەلەکیی خۆیدا دەخولێنێتەوە و بە ئاسانی دەستی “روسیا” لە هەموو رووداوەکان، رێککەوتنەکان و گرفتەکاندا دەبێنرێت.

سەرکەوتنی پەیوەندییە دیبلوماسییەکانی “روسیا” لەگەڵ سەڕۆکی ئەو وڵاتانە بە خەرایی نییە، بەڵکو،”روسیا” خوێندنەوەی بە بارودۆخەکە کردوە و میدیا و هێزی ئابووریی و سەربازیی روسی بۆ ئەو مەبەستە خستێت گە بە ئەوەی کاردانەوەی زیاتری هەبێت لەسەر دەستەکانی لە رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا. لە دەرئەنجامدا هەنوکە تێبینی دەکرێت کە پەیوەندیی “روسیا” لەگەڵ ئیران، تورکیا و ئیسرائیل و سوریا و چەند وڵاتێکی تر باشە وە “روسیا”، دوور نییە لە داهاتوییەکی نزیکدا ببێت بە ناوبژیوان لە نێوان سوریا و ئیسرائیل!

لە سەرتای هەڵگیرساندنی جەنگ تا هەنوک کە بە شەش ساڵ دەچێت، سووریا کاول بوو بە ملیۆنان خەڵکی بێتاوان بوون بە قوربانی و دەربەدەر بوون بەڵام “روسیا” نەیهێشت هاورێ دێرینەکەی کە “ئەسەد”ە بروخێت. پلە یەکی خوازەکانی روسیا مانەوەی “ئەسەد” بوو لە دەسەڵات، وەک کەسێک کە دەسەڵاتەکانی بەکاردەهێنێت بۆ پارێزگاری کردن لە بەرژەوەندییەکانی “روسیا” لە ناوچەکە.

پاراستنی “ئەسەد” تەنیا پێویستی بەوە نەبوو کە “رووسیا” دژ بە “ئەمریکا” بوەستێت، بەڵکو پێکانی ئەو مەرامە پێویستی بەوەش هەبوو کە رووسیا ڕووبەڕووی چەند گروپێکی تر ببێت وەکو “ئەلنوسرە و ئەلقاعیدە وە ئەو گروپە چەکدارە میانەوانە کە ئەمریکا یارمەتی دەدان و مەشقی سەربازیی پێ دەکردن”. ئەوە لە کاتێکدا بوو کە لە سەرتای جەنگی دژ بە “داعش” “ئەسەد” تەنیا ٢٠% تا ٢٥% لە خاکی سوریای لە ژێر دەسەڵاتدا بوو. روسیا روخانی “ئەسەد”ی پێش تەواو

بوونی جەنگی دژ بە "داعش" قبوڵ نەبوو بەهۆی ئەوەی لە سەرەتای جەنگەوە "روسیا" لە رێگەی پاراستنی "ئەسەد" هێز و هەیمەنەی خۆی پیشانی دەوروبەر دا و بە رووخانی "ئەسەد" غروری "روسیا" دەڕوشا، لەگەڵ ئەوەی کە روونە خەونی "روسیا" زۆر لەوە گەورترە کە تەنیا پارێزگاری لە مانەوەی "ئەسەد" بکات و تەنیا چاوی بڕیبێتە "سوریا"!

روسیا، بە درێژایی مێژووی پلانی داڕشتووە بە بەرژەوەندییە سیاسیی، ئابووریی و سەربازییەکانی لە دنیای سێیەمدا. بۆ ئەو مەبەستە لەسەر دوو ئاست کاری کردووە، یەکەم، لەسەر ئاستی بەکارهێنانی نەتەوەکان لە رێگەی کۆنترۆڵ کردنی جوڵانەوە سیاسییەکانیان بە رێگەی سەرکردەکانیان. دووەم، لە رێگەی پروپاگەندە کردن بۆ "ئایدۆلۆژیایەکی فکری سیاسیی فەلسەفی" تایبەت بە پشتبەستن بە فکر و ئەزمونی "مارکس و لینین"ی، بە گروپ کردنی خەڵک و کۆکردنەوەیان و دروست کردنی ئەحزابی وەکو "ئەحزابی شیوعی" وەک پارتێکی عەقائیدی و ناساندنی بە نەو پێکهاتەکانی نەو کۆمەڵگەی دنیای سێیەم و گرتنی جڵەوەکە بە دەستی خۆی لە رێگەی کۆنترۆڵ کردنی سکرتێر و کەسایەتی یەکەمی ئەحزابی شیوعی لە جیهانی سێیەمدا.

گومانی تیادا نییە "روسیا" لە وڵاتانی سەرمایەداریشدا هەوڵیداوە بە دامەزراندنی ئەحزابی شیوعی بەڵام بەهۆی بارودۆخی سیاسیی و ئابووریی ئەو وڵاتانە و بوونی دەسەڵات و سیستەمی دیموکراتی سەقامگیر، "روسیا" نەیتوانیوە سەرکەوتوو بێت لە بەکارهێنانی ئەو پارتانە بۆ بەرژەوەندیی خۆی تا ئاستی پێویست وەکو وڵاتانی " ئەمریکا، ئوسترالیا، بریتانیا" و دەیان وڵاتی تر. هەروها "روسیا" سەرکەوتوو نەبووە لە دەستتێوەردان لە کاروباری ناوخۆی ئەو وڵاتانەی کە توانیویانە لەسەر پێی خۆیان ڕابووەستن و خاوەن دەسەڵاتی سیاسیی ئابووریی سەقامگیر بن نموونە وەک "چین" و "یابان".

مۆسکۆ، لە جیهانی سێیەمدا تا رادەیەکی باش توانیویەتی بە مەرامە سیاسیی و ئابوورییەکانی بگات، بەهۆی باری نەلەباری ئەو میللەتانە و هەژاری و جەنگ و بوونی حاکمی دیکتاتۆر و ناجێگیری سیستەمی دەسەڵات، زەمینە زیاتر لەبار بووە بۆ "روسیا" کە بتوانیت خۆی لە کاروباری ئەو میللەتانە هەڵقوڕتینێت و سوومەند بێت لە سامانە سەروشتییەکانی ئەو وڵاتانە و بەکاریانبهێنێت بۆ بەرژەوەندییەکانیان نموونەی زیندوو وەک "ئەفریقا" و "رۆهەڵاتی ناوەڕاست".

روسیا، بەهۆی شوێنی جوگرافیا و هاوسنووری لەگەڵ رۆژهەڵاتی

ناوەڕاستدا و بوونی ناسەقامگیری سیاسیی و ئابووریی و بوونی شەڕی مەدەنیی و دەسەڵاتداری دیکتاتۆر لەو ناوچەیەدا زەمینەیەکی لەباری ڕەخساندووە بۆ روسیا کە بە خەونە ئابووریی، سیاسیی و سەربازییەکانی لەو ناوچەیەدا کاربکات و هەوڵبدات دەستی بگات بە خاڵە ستراتیژییە جوگرافییەکانی ئەو ناوچەیە بە نموونە "دەریای ڕەش".

بە زیاتر لە سەدەیەک دەچێت "روسیا" لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا بە بەرژەوەندییەکانی یاریکەرێکی باش بووە و دەستێکی باڵای هەبووە لە چاڵ هەڵکەندن بۆ میللەتانی ناوچەکە، تا دەگات بە هەموو ئەحزابە شیوعییەکانی ئەو ناوچەیە کە دەست و لایەنگری سەفیەت بوون و متمانەی خەیاڵیان پێ بەخشیبوو بەوەی کە "روسیا" دژی ئیسرائیلە، دژی ئیستعمارە، دژی نەتەوەپەرستییە، دژی ئایین و خورافیاتە، دژی سەرۆکە دیکتاتۆرەکانی ناوچەکەیە وە بە هەڵگرتنی دروشمی بریقەداری وەک بەرەو "سۆشیالیزمی و کۆمەنیستی و بونیاتنانی دیکتاتۆرییەتی پرولیتاریا" و دژ بە سەرمایەداری دا فریوی دابوون و ئەوانیش بە گژ سەرۆک و دەسەڵاتدارە دیکتاتۆرەکاندا دەچوون، کە لە دەرئەنجامدا بە هەزارانیان لە ژێر ئەو دروشمەدا لە سێدارە دران و "روسیا"، ئاوڕێکیی لێنەداوە!
مەسکۆ، لە پێناو بەرژەوەندییەکانی، لە دنیای سێیەمدا دەستێکی باڵای هەبووە لە دروست کردن و بە قەبە کردن و بە جەماوەر کردنی" ئەحزابی شیوعی" بە تایبەتی لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا. دواتریش وەک فشار ئەو هێزە جەماوەرییەی بەکارهێناوە بەرامبەر بە دژەکانی بۆ سەپاندنی مەرجە ئابووریی، سەربازیی و سیاسییەکانی، ئینجا کە ئەمەی بە چێتە سەر پشتی لەو هێزە جەماوەرییە کردووە بە دەستی هەمان دیکتاتۆرەکانی ناوچەکە بە قەلاچۆ کردنیانی داوە، وەک "حزبی شیوعی عیراقی، حزبی شیوعی میسری، حزبی شیوعی سودانی، حزبی شیوعی لیبی، حزبی تودەی ئیرانی، حزبی شیوعی لیبی حیزبی کۆمەنیستی تورکی" بە دەیان ئەحزابی شیوعی تری وڵاتانی ناوچەکە!

روسیا، یاری بە چارەنووسی وڵات و نەتەوەکانی تریش کردووە لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست نموونە "کوردستان"ی داگیرکراوەیش یەکێک بووە لەو وڵاتانەی کە "روسیا" قسوری پێنەکردووە لە یاریکردن بە چارەنووسی بزوتنەوە سیاسییەکانی و خواستە نیشتمانیی نەتەوەییەکانی، دامرکاندن و بەرەو هەڵدێر بردنی شۆڕشەکانی. ئەزمون و مێژوو پێمان دەڵێن ڕێککەوتووە کە "روسیا" هۆکاری سەرەکی بووە لە دامرکاندنی بزوتنەوەی رزگاری خوازی کورد نموونە "کۆماری

مهاباد" و "ڕێککەوتنی ١١ی ئازاری ١٩٧٠".
هەنوکە، چاودێرانی سیاسیی لە سەر ئاستی جیهان، شیکەرەوە سیاسییەکان پێیان وایە کە "روسیا" توانیویەتی لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا پەیوەندییە دیبلوماسییەکانی بەرەو پێشەوە ببات کە لە ئەنجامدا پێگەی بەهێز بووەو وە دوای تەواو بوونی جەنگی دژ بە "داعش" هەوڵدەدا مەرجی خۆی بسەپێنێت. کە بێگومان کوردیش یەکێکە لەو نەتەوانەی کە لە ناوچەکە کە چارەنووسی دەکەوێتە ژیر دەستی "روسیا"! وە پێش وەخت "روسیا" لەگەڵ نەیارانی "پرسی کورد" دەستە!

لە دەرئەنجامدا دەردەکەوێت کە بەکارهێنانی کارتی " روسیا" و ئاماژەدان بە "ئەمریکا" لە هەڵبژاردنی ئەو بەرەیە وەکو فشارێک بە دەستکەوت و سەپاندنی مەرج بەسەر "ئەمریکا"دا هەنوکە ئەو خوازە لە قەبارە و ئەندازەی پارتە کوردییەکاندا نییە بە تایبەتی لە باشووری وڵات، وە ئاشکرایە کە "روسیا" هەنوکە و لە ئاییندەش بەرژەوەندییە ئابووریی و سەربازییەکانی لە چاوی عەبادی، ئەسەد، روحانی و ئەردوغان دا دەبینێت.

سەرچاوە:

http://iiss.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/05679327908457338#.WgOYX0lrzs0/

The Soviet union in the international system of the 1980s

Foreign relations of Russia

http://www.businessinsider.com/russia-middle-east-strategy-explained-2017-10?IR=T

https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-10-03/putin-is-now-mr-middle-east-a-job-no-one-ever-succeeds-at

http://crhsgg-studentresources.wikispaces.umb.edu/file/view/Alzaabi%2C+NouraDemocracy+in+MENA_NouraAlzaabi.pdf

http://www.theisraelproject.org/episode_46_a_cold_war_in_a_simmering_middle_east?gclid=EAIaIQobChMIo_-X0q2w1wIVVyQrCh3iGwHUEAAYASAAEgKM-PD_BwE